Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός ὑψώνεται ἅμα δείξῃ πῶς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια. —ΨΥΧΑΡΗΣ.

Διδάσκαλος τῶν λέξεων εἶναι ὁ λαός. ΣΟΛΩΜΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε'. ✱ ΑΘΗΝΑ, ΚΥΡΙΑΚΗ 28 ΤΟΥ ΟΧΤΩΒΡΗ 1907 ✱ ΓΡΑΦΕΙΑ : ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘΜ. 2 ✱ ΑΡΙΘΜΟΣ 267

Μὴ ζητᾶς στὰ λατινικὰ πῶς θὰ μιλήσεις καλὰ γερμανικά. Ρώτα τὴ μάννα στὸ σπίτι, τὰ παιδιὰ στοὺς δρόμους, τὸν ἁπλοϊκὸ ἄνθρωπο στὸ παζάρι. Κοίταζέ τους στὸ στόμα πῶς μιλοῦν κ' ἔτσι γράφε.

ΛΟΥΘΗΡΟΣ

Ὁ καλὸς γραφιᾶς λέει καινούρια πράματα μὲ συνηθισμένες λέξες.

SCHOPENHAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Ἡ Ἄρρωστη Δούλα (συνέχεια).
ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. Τὸ κοινωνικό μας ζήτημα.
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Ἀπὸ παλιὰ σερτάρια.— Ὁ στίχος.
ΑΜΟΥΡΓΙΑΝΟΣ. Ἡ Μαγδαληνή.
ΓΚΡΙΝΙΑΡΗΣ. Πάλι τὸ Βασιλικό.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Λέκας Ἀρβανίτης, Κώστας Γαζίας.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ» βρίσκεται τώρα στὴν ΟΔΟ ΖΗΝΩΝΑ ἀριθ. 2 (στὸ μεγάλο σπίτι τοῦ κ. Α. Δεληγιάννη, πλάϊ στὸ τυπογραφεῖο ποὺ τυπώνεται τὸ φύλλο) καὶ εἶναι ἀνοιχτὸ ἀπὸ τὶς 9—12 τὸ πρωΐ κι ἀπὸ τὶς 3-5 τἀπομεσήμερο.

Στὸ καινούριο τὸ γραφεῖο πουλιοῦνται κι ὅλα τὰ βιβλια ποὺ ναι γραμένα στὴ Δημοτική.

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΑΣ ΖΗΤΗΜΑ

Εἶναι νόμοι κοινοὶ σὲ ὅλα τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα, ποὺ σηκώνονται κατὰ σάπιων καθεστώτων καὶ προσβάλλουν ἀποκτημένα συμφέροντα, νὰ παρανοοῦνται ἀπὸ τοὺς ἀντίθετους, νὰ διαστρέφωνται, καὶ νὰ συκοφαντοῦται. Παράδειγμα τὸ γλωσσικό μας ζήτημα. Τὸ πολὺ ἢ λίγο κοινό, ποὺ εἶχε πάρει μιὰ φορὰ εἴδηση ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Τέχνη», ἐνόμιζε μὲ τὰ σωστὰ πῶς ὁ πραγματικὸς τίτλος του εἶταν τὸ «Μαστοροσύνη», καθὼς βαφτίστηκε χλευαστικὰ ἀπὸ τὸν καθημερινὸ τύπο. Καὶ ὑπάρχουν ἀκόμα ἄνθρωποι, σοβαροὶ καὶ σεβαστοὶ κατὰ τἄλλα, ποὺ πιστεύουν πῶς στὴ μετάφραση τῆς Ἰλιάδας τοῦ Πάλλη βρίσκονται πράγματι οἱ φράσεις οἱ παραστημένες ἀπὸ κακόβουλους πολέμιους τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Παρόμοιο θῦμα ἔπεσε, μοῦ φαίνεται, κι ὁ φίλος μου Στέφανος Ραμᾶς στὸ ἄρθρο του, ποὺ δημοσίευσε σ' αὐτὲς τὶς στῆλες γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ Σκληροῦ «Τὸ κοινωνικό μας ζήτημα.» Δὲν εἶναι τὸ πρῶτο οὔτε τὸ μόνο θῦμα. Ὅποιος θελήσει νἀντιληφθῇ τὸ πνέμα τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος καὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀληθινή, ἠθικὴ καὶ πρακτικὴ βάση του ἀπὸ τὸν ἀστικὸ εὐρωπαϊκὸ τύπο, ἢ ἀπὸ κοινωνιολόγους τῆς ἴδιας τάξης, θὰ τὸ ὑποπτευθῇ, θὰ τὸ φοβηθῇ, θὰ τὸ ἀποτροπιασθῇ φυσικὰ χάρις στὴν ἀντίθετη ὄψη, στὴν παραμόρφωση ποὺ τοῦ δίνουν στενὲς ὀπισθοδρομικὲς ἀντιλήψεις καὶ προπαντὸς ἀντίθετα συμφέροντα.

Μιὰ ἀπὸ τὶς ἀντιρρήσεις, ποὺ φέρει τοῦ Σκληροῦ ὁ ἐπικριτής του, εἶναι ἡ ἀμφιβολία του — δανεισμένη ἀπὸ τὰ βιβλία ὡς ὁμολογεῖ — ἂν ἐξέλιξη καὶ πρόοδο εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα, ὅπως τὴν ἐννοεῖ ὁ Σκληρός. Παραξενεύομαι ἀληθινὰ πῶς μπορεῖ δημοτικιστὴς νὰ ἐκφράσῃ παρόμοια ἀμφιβολία. Ἂς μοῦ ἐπιτρέψῃ μιὰ ἐρώτηση : Ποῦ στηρίζομε ἐμεῖς οἱ δημοτικισταὶ τὴ γλωσσική μας ἐπανάσταση ; Ὄχι ἀλλοῦ, θαρρῶ, ἀπὸ τὸ νόμο τῆς ἐξέλιξης. Τί μᾶς κατηγοροῦν οἱ ἀντίθετοι; Πῶς καταστρέφουμε τὸν ἐκπολιτισμένο προγονικὸ θησαυρό μας, τὴ γλώσσα τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Πλάτωνος. Ὅσο εἶναι βάσιμη ἡ κατηγορία αὐτὴ τῶν πολεμίων μας, ἄλλο τόσο βάσιμες εἶναι κκὶ οἱ γνῶμες, ποὺ φέρνει ὡς ἐπιχείρημα ὁ φίλος μου, πῶς δῆθεν «ἡ πάλη τῶν τάξεων ὁδηγεῖ στὸ χαμό του τὸν εὐρωπαϊκὸ πολιτισμό.» Καὶ τὸν ρωτῶ πάλι : Φανταζεται πῶς μπορεῖ νὰ μπῇ φραγμὸς κανένας στὴν ἐπικράτηση τῆς ζωντανῆς μας γλώσσας, πῶς τὰ ἀντίθετα συμφέροντα τῶν λίγων καθαρευουσιάνων κι ὁ ἀταβιστικὸς φανατισμὸς τῶν πολλῶν ὑπνωτισμένων ἀπ' αὐτούς, θὰ μπορέσουν νὰ νικήσουν τὸ φυσικὸ νόμο τῆς ἐξέλιξης τῆς γλώσσας; Ἔτσι καὶ μὲ τὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση τοῦ καιροῦ μας. Νόμος φυσικός· οἱ κοινωνικὲς μορφὲς εἶναι ὑποκείμενες σὲ ἀδιάκοπη μεταβολή. Τὸ φεουδαλικὸ καθεστὼς ἄλλαξε κατ' ἀνάγκη σὲ ἀστικό. Ἀπὸ τὸν ἴδιο ἀμετάτρεπτο φυσικὸ νόμο, τοῦτο τείνει πάλι ν' ἀλλάξῃ σὲ νέα μορφή. Ποιά θὰ εἶν' αὐτή, δὲν τὸ ξέρομε· ἀφότου ὁ σοσιαλισμός, ἀπὸ οὐτοπικὸς ποὺ εἶταν πρὶν τοῦ Μάρξ, ἔγινε πλέον καθαρὰ πρακτικός, κανένας σοβαρὸς μαχητής του δὲ σκοτίζεται γιὰ τὴ μέλλουσα κοινωνικὴ ὄψη. Γιὰ τὴν ἀνατροπή, γιὰ τὴν ἀλλαγὴ πολεμᾶ, ἀφίνοντας στὴν ἐξέλιξη νὰ ὁρίσῃ τὴ μορφή της. Ἔτσι ἐξέλιξη καὶ πρόοδος καταντᾶν ἕνα καὶ τὸ αὐτό. Ὅπως καὶ μὲ τὴ γλώσσα ἔτσι καὶ μὲ τὸ κοινωνικὸ καθεστώς. Κάθε ἐποχὴ ἔχει ἢ πολεμᾷ νὰ λάβῃ τὴ γλωσσική καὶ κοινωνικὴ μορφὴ ποὺ τῆς χρειάζεται. Ἀπὸ τὴν ἀναπόδραστη φυσικὴ ἀνάγκη τῆς ἀλλαγῆς πηγάζει ἡ πάλη, τὸ ὄργανο, μὲ τὸ ὁποῖο γίνεται ἡ ἐξέλιξη. Τὸ ἀντίθετό της ταυτόσημο μὲ τὴ στασιμότητα· μοῦχλα, βαρβαρότητα, κινεζισμός, πάτριοι καὶ καθαρεύουσα. Ἀπορῶ πράγματι πῶς ὁ ἐπαναστάτης στὸ ἕνα ζήτημα, τὸ γλωσσικό, μεταμορφώνεται ἄξαφνα στὸ ἄλλο, δίχως νὰ τὸ φαντάζεται, σὲ ὀπισθοδρομικὸ καὶ ζητᾷ νὰ βάλῃ φραγμὸ σ' ἕνα νόμο τῆς ζωῆς, ἀπὸ τὸ δισταγμὸ μήπως αὐτὸς τραβᾷ στὴν καταστροφή.

* * *

Ὁ Ραμᾶς, μὴ θέλοντας νὰ ἐπεκτείνῃ καὶ στὴν κοινωνία τὴν ἰσχὺ τοῦ νόμου στὸν ὁποῖο στηρίζεται ὡς γλωσσικὸς ἐπαναστάτης, χάνει τὴν ἐπιστημονικὴ βάση, ποὺ θέλει νὰ στέκῃ πάντα, καὶ κατηγορεῖ τὸ βιβλίο τοῦ Σκληροῦ πῶς δὲν ἔχει τοπικὸ χαρακτῆρα. Ἂν καὶ μπορῶ νὰ τὸν βεβαιώσω πῶς δὲν εἶναι βάσιμες οἱ πληροφορίες του, πῶς ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Κοινωνικοῦ μας ζητήματος» δὲν πάτησε ποτὲ τὸ πόδι του στὴν Ἑλλάδα, ἐν τούτοις, καὶ ἀληθινὸ ἂν εἶταν αὐτό, εἶναι τόσο ἄσχετο μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τοῦ κοινωνικοῦ ζητήματος, ὅσο καὶ τὸ ὅτι ὁ Ψυχάρης δὲ ζῇ στὴν Ἑλλάδα καὶ δὲν ξέρει δῆθεν τὴ γλώσσα, ὅπως τοῦ λέν οἱ ἀντίθετοι, μὲ τὴν ἴδια ἔποψη τοῦ γλωσσικοῦ.

Γιὰ ἕναν παρατηρητὴ καὶ κριτή, ποὺ ἔχει βάση τὴ μαρξικὴ ὑλιστικὴ ἀντίληψη τῆς ἱστορίας, ἡ χώρα μας δὲν ἀποτελεῖ γωνία γῆς ἀποκομμένη ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμο καὶ ὑπαγόμενη σὲ ἰδιαίτερους νόμους κοινωνικῆς ἐξέλιξης. Τοὺς λόγους, ποὺ αὐτὴ μένει πίσω ἀπὸ ἄλλες εὐρωπαϊκὲς κοινωνίες, μᾶς τοὺς ἔδωσε ὁ Σκληρός στὸ βιβλίο του μὲ σαφήνεια καὶ μέθοδο ποὺ δὲν ξέφυγαν τὴν ἐκτίμηση τοῦ Ραμᾶ. Γιὰ τὸ Σκληρό, ὡς καὶ γιὰ κάθε μαρξιστή, τὸ ἔθνος μας, σὰ νεώτερο ἀστικὸ κράτος, ὑπόκειται ἀναγκαῖα στὸ νόμο τῆς ἐξέλιξης, ποὺ τραβοῦν ὅλες οἱ νεώτερες ἀστικὲς κοινωνίες. Ὅσο ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία ἀναπτύσσεται κάτω ἀπὸ συνθῆκες ἀνάλογες μὲ τὶς ὁμοιές της εὐρωπαϊκές, ὅσο τὰ παραγωγικά της μέσα τείνουν νὰ ἐξομοιωθοῦν μὲ τὰ ἴδια μέσα τῶν πολιτισμένων κρατῶν, μὲ τὰ ὁποῖα ἔρχεται ὁλοένα σὲ στενότερη ἐπικοινωνία, εἶναι νόμοι φυσικοὶ νὰ τραβήξῃ κι αὐτὴ παρόμοιο δρόμο ἐξέλιξης, ὅσο μάλιστα οἱ κληματολογικές, γεωγραφικὲς καὶ γεωλογικὲς συνθῆκες της δὲν εἶναι τέτιες, ὥστε νἀποκλείσουν τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ ἴδιου νόμου καὶ σ' αὐτή. Αὐτὴ εἶναι ἡ μαρξικὴ θεωρία, ἡ ἀνυπέρβλητη ὡς τὴν ὥρα πολιτικοοικονομικὴ ἀλήθεια, ἐξορισμένη βέβαια ἀπὸ τὰ πανεπιστήμια (*), ὅπως κ' ἡ ζωντανὴ γλώσσα ἀπὸ τὸ δικό μας, ὅμως κυρούμενη ἀπὸ τὴ ζωὴ τὴν ἴδια, ἀπὸ τὴ μεταμόρφωση ποὺ συντελεῖται μπρὸς στὰ μάτια μας στὸν κόσμο. Ὅταν ὁ

(*) Γιατὶ τὰ πανεπιστήμια εἶναι παντοῦ ἱδρύματα τοῦ κράτους καὶ τὰ κράτη διοικήθηκαν καὶ διοικοῦνται πάντα ἀπὸ τὶς κυριαρχοῦσες τάξεις. κ' οἱ κυριαρχοῦσες τάξεις, μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ τῆς αὐτοσυντηρήσεως, δὲ θὰ ἐπιτρέψουν φυσικὰ τὴν ἀκαδημικὴ κύρωση μιᾶς ἀλήθειας, ποὺ τοὺς ἀπειλεῖ στὸ παρὸν καὶ τοὺς γκρεμίζει στὸ μέλλον τὴ σημερινή τους ἐπικράτηση.